

Skipulagsstofnun
Rut Kristinsdóttir
Laugavegi 166
150 Reykjavík

Reykjavík, 24. mars 2009
Tilvísun: UST20090300036/bs; bs

Efnistaka úr Háuhnúkum við Vatnsskarð í Grindavíkurbæ (Vatnsskarðsnáma). Frummatsskýrsla. Umsögn

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 4. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um mat á umhverfisáhrifum ofangreindrar framkvæmdar. Fyrirhugað er að taka 20.000.000-25.000.000 m³ af efni til viðbótar úr námunni á næstu 25 árum. Efnistaka hefur farið fram á þessum stað síðan á fimmta áratug síðustu aldar. Náman er innan Reykjanesfólkvangs. Í auglýsingu nr. 520/1975 um fólkvang á Reykjanesi er fjallað um oangreinda námu á eftirfarandi hátt: *"Skipulegur námurekstur, sem rekinn er innan fólkvangsins, þegar auglýsing þessi verður birt í Stjórnartíðindum, má þó haldast enda sé umgengni í samræmi við 18. gr. laga nr. 47/1971."*

Vatnsskarðsnáma er í um 20 km löngum og um 1 km breiðum móbergshálsi sem liggur frá Krýsuvíkur-Mælifelli, með norðaustur stefnu að Helgafelli. Móbergsmýndanir eru ekki meðal jarðmyndana sem njóta verndar skv. 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd. Verklag við efnistöku hefur verið þannig að hátt skeringarstál myndast frá námubotni upp á hrygginn þaðan sem efni er ýtt niður í námuna. Þetta stál mun hækka eftir því sem efnistakan færir innar í hrygginn og nær Háuhnúkum. Í frummatsskýrslu kemur fram að helstu neikvæð áhrif frekari efnistöku séu neikvæð sjónræn áhrif samfara talsvert neikvæðum og varanlegum áhrifum á jarðmyndanir og landslag. Til að draga úr sjónrænum áhrifum vegna stækkandi vinnslustáls er fyrirhugað að skilja eftir höft við jaðra geilarinnar sem mótvægisáðgerð.

Umhverfisstofnun gerir eftirfarandi athugasemdir við umfjöllun í frummatsskýrslu:

Afmörkun námunnar: Um stærð námusvæðisins segir eftirfarandi á bls. 6 í frummatsskýrslu: *"Utan við sjálfst efnistökusvæðið getur jarðrask orðið á svæði sem nær allt að 100 m út frá jöðrum þess."* Umhverfisstofnun telur að innan skilgreinds námusvæðis eigi að felast heildarflatarmál þess svæðis sem raskað verður vegna efnistökkunnar, þar með talinn frágangur svæðisins. Þetta væri í samræmi við viðmið laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum, þar sem fram kemur að matsskylda efnistöku sé metin á grundvelli flatarmáls þess svæðis sem áætlað er að

raskað verði vegna efnistöku.

Framkvæmdakostir: Ekki er fjallað um valkosti. Umfjöllun um núllkost er svipuð og tíðkast hefur við mat á umhverfisáhrif efnistöku í nágrenni Reykjavíkur, þ.e. að verði ekki af áframhaldandi efnistöku í viðkomandi námu muni blasa við skortur á ákveðnum jarðefnum á höfuðborgarsvæðinu. Þessi fullyrðing er órökstudd. Umhverfisstofnun telur að fjallað hefði átt um frágang námunnar í tengslum við umfjöllun um núllkost. Þetta hefði auðveldað samburð á þeim áhrifum sem þegar eru komin fram og þeim áhrifum sem fyrirhuguð efnistaka mun líklega hafa í för með sér.

Mótvægisáðgerðir: Um þetta atriði segir m.a. á bls. 27 í frummatsskýrslu: *"Ekki þykir nauðsynlegt að viðhafa mótvægisáðgerðir til þess að draga úr neikvæðum áhrifum fyrirhugaðarar efnistöku á jarðmyndanir að öðru leyti en áðgerðir sem miða að því að svæðið verði án stalla og áberandi manngerðra forma eða skeringarstála að efnistöku lokinni."*

Umhverfisstofnun telur að þær áðgerðir sem hér um ræðir geti ekki talist til mótvægisáðgerða., enda segir m.a. á bls. 9 í frummatsskýrslu: *"Líkt verður sem mest eftir landformum í nágrenninu án áberandi manngerðra forma og skeringarstála."* Hér er um verklag að ræða sem talið er æskilegt að viðhafa við landmótun og frágang á efnistökusvæðum.

Umhverfisáhrif: Framkvæmdin felur í sér mjög umfangsmikla efnistöku og telur framkvæmdaaðili helstu áhrif hennar vera talsverð neikvæð og varanleg áhrif á landslag og sjónræna þætti. Einnig telur framkvæmdaaðili að efnistakan muni hafa talsverð neikvæð áhrif á jarðmyndanir.

Að mati Umhverfisstofnunar munu sjónræn áhrif efnistökkunnar verða meiri eftir því sem vinnslusvæðið stækkar. Því hefði verið ástæða til að gera betri grein fyrir þeim frágangi sem ráðgert er að ráðast í samfara vinnslu í því skyni að draga úr sjónrænum áhrifum. Hér er um tímabundin áhrif að ræða sem gæta mun þann tíma sem náma verður starfrækt, sem að líkindum verður nokkuð lengri en þau 25 ár eins og ráðgert er í frummatsskýrslu. Varanleg sjónræn áhrif ráðst að nokkru leyti af frágangi efnistökusvæðisins.

Áhrif á jarðmyndanir verða að líkindum helstu neikvæðu og varanlegu áhrif frekari efnistöku við Vatnsskarð. Umhverfisstofnun hefur lagt áherslu á að efnistaka fari fram með þeim hætti að lögun jarðmyndana sem efnistaka fer fram í skerðist eins lítið og kostur er. Áhersla hefur verið lögð á að þau landform sem eftir standa þegar frágangi efnistökusvæðis er lokið virki ekki framandi í samanburði við óraskaðar jarðmyndanir í næsta nágrenni. Myndun geila eða „skápa“ inn í jarðmyndanir eins og ráðgert er að mynda við umrædda efnistöku er ekki til þess fallin að mati stofnunarinnar að auðvelda aðlögun efnistökusvæðisins að þeim landformum sem fyrir eru.

Efnistaka hefur verið stunduð lengi í Vatnsskarðsnámu. Samkvæmt auglýsingu um friðlandið (Stj.tíð B, nr. 520/1975) er jarðrask bannað nema með leyfi Umhverfisstofnunar. Þó má skipulegur námurekstur, sem rekinn er innan fólkvangsins þegar fólkvangurinn var friðlýstur haldast, enda sé umgengni í samræmi við lög um náttúruvernd. Að mati Umhverfisstofnunar er sá námurekstur sem stundaður hefur verið síðustu ár og fyrirhugaður er í Vatnsskarðsnámu vart í samræmi við þann námurekstur sem stundaður var á þessu svæði þegar fyrrnefnd auglýsing birtist. Tækjakostur jarðverktaka er annar og stórvirkari í dag en hann var árið

1975 og eftirspurn eftir efni hefur einnig aukist stórlega. Því má ætla að umfang efnistöku sé mun meiri en menn gerðu sér grein fyrir árið 1975.

Umhverfisstofnun telur að gagnlegt hefði verið að gera nánari grein fyrir þeim umhverfisáhrifum sem þegar eru fram komin í tengslum við umfjöllun um núllkost þannig að unnt væri að skoða líkleg áhrif fyrirhugaðrar efnistöku í því samhengi. Stofnun telur að þau umhverfisáhrif sem þegar eru fram komin vegna efnistöku liðinna ára hafi þegar haft talsverð neikvæð áhrif á jarðmyndanir og talsverð neikvæð sjónræn áhrif í för með sér. Flatarmál núverandi námu er um 28 ha, en verður 81 ha að fyrirhugaðri efnistöku lokinni. Að líkindum er ekki fjarri lagi að telja að þegar hafi um 6.000.000 m³ verið teknir úr námunni, en gæti orðið um 30.000.000 m³ að fyrirhugaðri efnistöku lokinni. Hér er því um verulega aukningu umhverfisáhrifa frá því sem er um að ræða í dag.

Niðurstaða: Verulega neikvæð sjónræn áhrif á vinnslutíma eru óhjákvæmilega samfara efnistöku eins og hún hefur verið stunduð í Vatnsskarðsnámu. Að mati Umhverfisstofnunar mun þessara áhrifa bæði gæta þann tíma sem ráðgert er að starfrækja námuna og einnig að lokinni efnistöku, þrátt fyrir að vel verði staðið að frágangi og landmótun að efnistöku lokinni. Áhrif á jarðmyndanir verða verulega neikvæð og varanleg að mati stofnunarinnar enda er verið að skerða varanlega jarðmyndanir þannig að ekki verði séð að unnt verði að bæta fyrir hvorki með mótvægisáðgerðum né vönduðum frágangi. Fyrirhuguð námuvinnsla er innan friðlýsts svæðis, Reykjanesfólkvangs, sem friðlýst er í þágu útivistar. Þrátt fyrir að gert sé ráð fyrir námunni í auglýsingu um fólkvanginn telur Umhverfisstofnun að umfang efnistökkunnar og lengd vinnslutíma sé slíkt að ekki eigi við í fólkvanginum. Að mati Umhverfisstofnunar rýrir efnistakan verndargildi svæðisins. Með hliðsjón af ofangreindum sjónarmiðum telur Umhverfisstofnun líklegt að umrædd efnistaka muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér.

Virðingarfyllt

Björn Stefánsson

Ólafur A. Jónsson
Deildarstjóri